

Kunnskap for en bedre verden

Diskusjon: Etikk 1
uke 3
Martina Ortova

Oppgave 1: Personlig moral vs. profesjonell etikk

- En revisor oppdager at en kunde har gjort en liten feil i regnskapet som gir dem en skattemessig fordel.
Revisoren tenker: «Jeg vil være snill mot kunden og ikke si noe.»
Men profesjonelle etiske retningslinjer krever at revisoren rapporterer feilen og følger loven.
- **Diskusjonsspørsmål**
- Hva er den personlige moralen i denne situasjonen?
- Hva er den profesjonelle etikken i denne situasjonen?
- Hvilke konsekvenser kan det få hvis revisoren følger sin personlige moral i stedet for profesjonell etikk?
- Hvorfor er det viktig at profesjonelle yrker har etiske retningslinjer?
- Diskuter: Kan det være situasjoner der personlig moral bør veie tyngre enn profesjonell etikk? Gi eksempler.
- Hvordan ville du handlet hvis du var revisoren? Begrunn valget ditt.

Oppgave 2: Gaver i forretningsforhold

- I noen kulturer er det vanlig å gi gaver til forretningspartnere som et tegn på respekt og for å bygge relasjoner.
En norsk bedrift inngår en kontrakt med en leverandør fra Asia. Leverandøren sender en kostbar gave til prosjektlederen i Norge.
Prosjektlederen tenker:
«Det er høflig å ta imot gaven – det er en del av deres kultur.»
Men bedriftens etiske retningslinjer sier at ansatte ikke skal ta imot gaver som kan oppfattes som bestikkelser.
- **Diskusjonsspørsmål**
- Hva er den personlige moralen i denne situasjonen?
- Hva er den profesjonelle etikken i denne situasjonen?
- Hvorfor kan det være problematisk å ta imot gaven?
- Diskuter: Er det alltid galt å ta imot gaver i forretningssammenheng? Hvor går grensen?
- Hvordan bør prosjektlederen handle for å være etisk forsvarlig?
- Kan kulturelle normer komme i konflikt med etiske retningslinjer? Hvordan bør bedrifter håndtere dette?

Oppgave 3: Autonomi vs. Ikke-skade (skadebegrensning)

Case: Et norsk teknologiselskap lanserer en app som samler inn brukerdata for å gi personlig tilpassede anbefalinger. Brukerne samtykker, men de forstår ikke fullt ut konsekvensene (kompleks personverntekst). Appen kan skape verdier for kundene, men misforstått samtykke kan føre til uønsket datadeling.

- **Etiske prinsipper i konflikt:**
- **Autonomiprinsippet** (respekt for brukers valg/samtykke)
- **Ikke-skade-prinsippet** (unngå skade gjennom misvisende eller uforståelig informasjon)

- **Diskusjonsspørsmål:**
- Er samtykket reelt hvis brukeren ikke forstår informasjonen?
- Hvilket prinsipp bør veie tyngst her: autonomi eller skadebegrensning?
- Hvordan kan selskapet utforme samtykkeprosessen etisk forsvarlig (språk, design, valgmuligheter)?
- Hvor går grensen mellom «informert samtykke» og «dark patterns»?
- Foreslå konkrete tiltak som balanserer verdiskaping med personvern.
-
- Informert samtykke = **transparens og forståelse**.
- Dark patterns = **manipulasjon og skjult påvirkning**.

Oppgave 4: Rettferdighet vs. Autonomi i AI-anbefalinger

- **Case:**
En HR-avdeling bruker et AI-verktøy til å rangere søkere. Modellen viser tegn til skjevhet (bias) mot visse grupper, men gir raskere ansettelses. Kandidatene samtykker til behandling av data, men kjenner ikke modellens detaljer.
- **Etiske prinsipper i konflikt:**
- **Rettferdighet** (ikke-diskriminering, like muligheter)
- **Autonomi** (samtykke til databruk; effektivitet for virksomheten)
- **Diskusjonsspørsmål:**
- Er samtykke nok dersom utfallet er urettferdig?
- Hvordan kan man teste og korrigere bias etisk og praktisk?
- Hvem har ansvar når AI gir urettferdige resultater (leverandør av AI vs. bedrift)?
- Skal kandidater få innsyn i logikk og kriterier (forklarbarhet)?
- Utform et minimumssett av etiske krav for bruk av AI i rekruttering.

Oppgave 5: Oppsigelsesinformasjon og etiske prinsipper i konflikt

- **Casebeskrivelse (kort og tydelig):**

Du deltar i et arbeid som skal redusere antall ansatte i avdelingen din. Fire personer vil miste jobben i løpet av kort tid. Informasjonen om hvem som blir berørt skal gis samtidig, neste mandag. Dere som jobber med saken, er enige om å holde informasjonen konfidensiell frem til den dagen, fordi dere mener det er mest rettferdig overfor alle. På vei ut fra kontoret møter du en av de fire som vil få oppsigelse. Han forteller at han nettopp har fått et jobbtilbud fra en annen organisasjon. Han er på vei for å ringe og takke nei, fordi han trives så godt i jobben han har nå.

(Kvalnes, Ø. Etikk og samfunnsansvar, 2012)

- **Oppgaver:**

a) **Hva vil du gjøre?** Beskriv konkret handling (hva du sier/gjør nå).

b) **Begrunn valget ditt ved å anvende relevante etiske prinsipper** (se under).

c) **Drøft mulige konsekvenser** for personen, teamet, bedriften og rettferdigheten i prosessen.

d) **Foreslå retningslinjer** for håndtering av konfidensiell informasjon i slike prosesser.

Til hjelp:

- **1) Likhetsprinsippet (The principle of equality)**
- **Kjerne:** Likebehandling av berørte parter; unngå forskjellsbehandling.
- **2) Autonomiprinsippet (Respekt for autonomi)**
- **Kjerne:** Respekt for individets rett til å ta informerte valg om eget liv.
- **3) Velgjørenhetsprinsippet (Beneficence)**
- **Kjerne:** Handle for å fremme andres beste; gjøre godt.
- **4) Ikke-skade-prinsippet (Non-maleficence)**
- **Kjerne:** Unngå å påføre unødig skade.
- **5) Rettferdighetsprinsippet (Justice)**
- **Kjerne:** Fairness, like muligheter, rettferdig prosess.
- **6) Føre-var-prinsippet (The precautionary principle)**
- **Kjerne:** Handle for å forebygge alvorlig skade når det er usikkerhet.